

Дыягностыка і маніторынг – арыенціры на якасную адукацыю

А. М. Ляшук, дырэктар

С. Р. Царык, намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце

Сучасны кіраўнік адукацыйнай установы – гэта не адміністратар, які ўмее даваць распараджэнні і даводзіць да ведама пункт гледжання вышэйшага начальства. Гэта, хутчэй, дырыжор у аркестры, дзе кожны выконвае сваю партыю. Працэс кіравання эфектыўны, калі ён адпавядае логіцы рэальнага працэсу развіцця, калі рашэнні суб'екта кіравання апэратыўныя і адэкватныя вырашаемай праблеме, калі кіраўнік установы адукацыі, які прымае рашэнні, валодае здольнасцямі ацаніць сітуацыю, прагназаваць, кіраваць рызыкамі.

Любая ўстанова адукацыі імкнецца забяспечыць нармальнае функцыянаванне адукацыйнага працэсу, якаснае дасягненне вынікаў адукацыі і неабходны для гэтага ўзровень матывацыі, здароўя і развіцця навучэнцаў. Для гэтага неабходна перайсці з рэжыму функцыянавання ў рэжым развіцця. Якасць адукацыі – той важны паказчык, які «узважае» эфектыўнасць прадпрымаемых намаганняў, правільнасць выбраных рашэнняў, аб'ектаў і алгарытмаў кіравання адукацыяй. Кожнай установе адукацыі важная ацэнка і месца, якое адводзіцца ёй знешнімі спажывцамі. У сувязі з гэтым узнікае вострая неабходнасць у здольнасці, па-першае, самастойна і аб'ектыўна ацэньваць якасць адукацыі, якая прадастаўляецца навучальнай установай, а па-другое, - кіраваць змяненнем гэтай якасці. Рашэнне такіх задач патрабуе распрацоўкі мадэлі ўнутранага маніторынгу, заснаванай на пастаянным вывучэнні сацыяльных і прафесійных патрэб у адукацыйных і метадычных паслугах. Для кіраўніцтва ўстановы адукацыі заўсёды важна мець апэратыўную, дакладную і аб'ектыўную інфармацыю аб бягучым стане адукацыйнага працэсу. Гэта дазваляе своєчасова ажыццявіць метадычную падтрымку

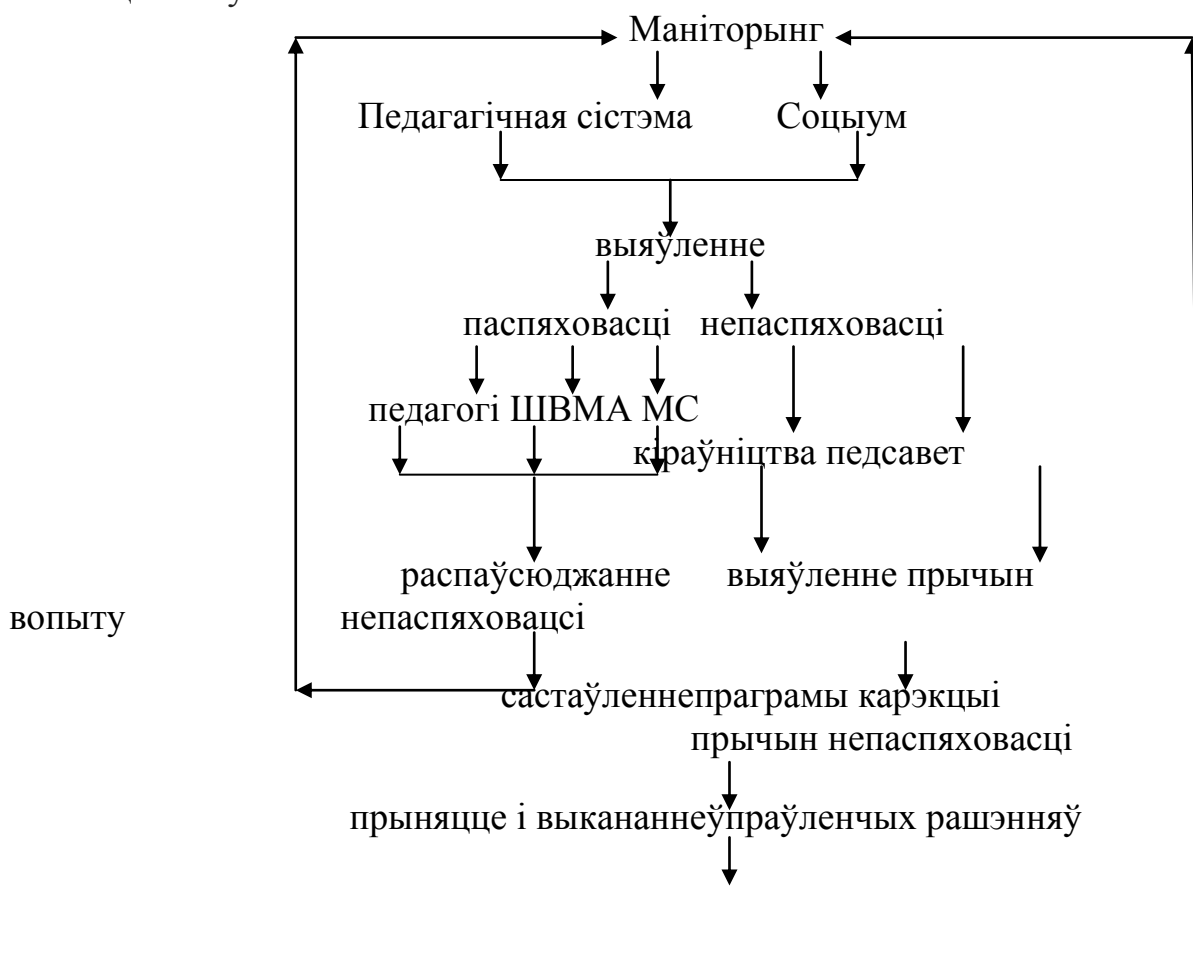
настаўнікаў, унесці неабходныя карэктывы ў адукацыйны працэс і, як вынік – прывесці да павышэння якасці адукацыі.

Сёння кожнаму кіраўніку неабходна ўсвядоміць, што кіраванне на аснове традыцыйных метадаў дазваляе толькі канстатаваць тыя ці іншыя колькасныя паказчыкі, не выводзячы на глыбокі аналіз цяжучыя працэсы. Таму выкарыстанне метадаў кіравання, заснаваных на дыягностыцы, – неабходная ўмова павышэння эфектыўнасці кіравання.

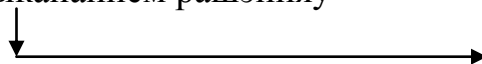
У нашай установе адукацыі распрацавана свая мадэль маніторынгу, якая накіравана на аналітычнае адсочванне працэсаў, якія вызначаюць колькасна-якасныя змены:

- адукацыйнага асяроддзя;
- адукацыйных тэхналогій;
- вынікаў адукацыйнага працэсу;
- эфектыўнасці аператыўнага і стратэгічнага кіравання ўстановай адукацыі.

Схематычна спецыфіку маніторынгу ва ўстанове адукацыі можна паказаць наступным чынам:

кантроль над выкананнем рашэнняў

Як бачым, гэта замкнёная сістэма. Кіраванне ўстановай адукацыі на аснове маніторынгавай інфармацыі дазваляе ажыццяўляць стратэгічнае планаванне і прыняцце кіраўніцкіх рашэнняў.

Інфармацыя, атрыманая ў выніку педагагічнага маніторынгу вельмі важная і карысная для ўстановы, служыць падставай для прагназавання далейшага развіцця, для пастаноўкі новых блізкіх і далёкіх мэт. Кіраўніцтва ўстановы працуе над стварэннем банка дадзеных, атрыманых у ходзе маніторынгу, па многіх напрамках, у прыватнасці:

1. Узровень паспяховасці, якасці ведаў, ступені навучанасці вучняў.
2. Арганізацыя працэсу навучання (наведвальнасць вучэбных заняткаў, выкарыстанне ІКТ, работа з высокаматываванымі вучнямі і інш.).
3. Узровень выхаванасці вучняў.
4. Узровень работы па захаванні здароўя выхаванцаў і вучняў.
5. Якасць арганізацыі работы ў шосты школьны дзень.
6. Узровень прафесійнага майстэрства педагогаў.
7. Арганізацыя інавацыйнай дзейнасці ўстановы адукацыі.

Гэтыя дадзеныя выкарыстоўваюцца педагагічным калектывам пры аналізе работы ўстановы адукацыі за мінулы і пастаноўцы мэты і задач работы на новы навучальны год, распрацоўцы мерапрыемстваў па развіцці ўстановы адукацыі, складанні гадавога плана. Пры гэтым ад якасці аналізу на дыягнастычнай аснове залежыць правільнасць выбару стратэгіі дзейнасці ўстановы адукацыі на новы навучальны год.

Значную дапамогу ў гэтым аказваюць прыёмы прамежкавага аналізу дзейнасці ўстановы. З мэтай эфектыўнага аналізу работы ўстановы адукацыі запаўняецца карта «Аналіз праблем і шляхоў іх вырашэння на навучальны год» (дадатак 1). У дадзеную карту ў пачатку навучальнага года заносзяцца ўсе ключавыя праблемы, якія неабходна вырашыць у цякучым навучальным годзе і магчымыя шляхі вырашэння. У канцы года аналізуецца выкананне

намечанага з фіксацыяй вынікаў у дадзенай карце. У ходзе аналізу дзейнасці ўстановы па выніках навучальнага года гэтую карту зручна выкарыстоўваць пры напісанні адпаведнага раздзелу гадавога плана.

З мэтай кантролю над выкананнем рашэнняў педагогічнага савета і нарад пры дырэктары мы распрацавалі табліцы «Выкананне рашэнняў педагогічнага савета» і «Выкананне рашэнняў нарад пры дырэктары» (дадатак 2). У іх заносіцца дата правядзення пасяджэння, пытанні, якія разглядаюцца, прозвішчы педагогаў, якія выступілі. Кратка фіксуецца, што неабходна запланаваць у адпаведнасці з рашэннем. Па меры выканання рашэння і на канец навучальнага года аналізуецца ступень выканання намечаных мерапрыемстваў, у выпадку невыканання – прычыны гэтага. Пры выкарыстанні гэтых табліц няма неабходнасці звяртацца да матэрыялаў педагогічных саветаў і нарад: адразу відаць, колькі пасяджэнняў праведзена, якія пытанні разглядаліся, хто выступаў, якія рашэнні прыняты, якая выніковасць іх выканання. А гэта гатовы матэрыял для аналізу дзейнасці ўстановы адукацыі.

Адным з элементаў маніторынгавых мерапрыемстваў з'яўляюцца дні дыягностыкі, рэгулявання і карэкцыі (далей – ДРК), сістэма якіх дакладна адпрацавана ў нашай установе адукацыі. Арганізацыя і правядзенне дзён ДРК рэгламентуецца палажэннем аб іх арганізацыі і правядзенні. Правядзенне дзён ДРК накіравана на павышэнне эфектыўнасці дзейнасці ўстановы адукацыі па кіраванні якасцю адукацыі. Дні ДРК праводзяцца ў сістэме апэратыўнага кантролю для выяўлення і карэкцыі найбольш вострых праблем жыццядзейнасці ўстановы. Іх тэматыка вызначаецца зыходзячы з патрэб і тых ключавых вынікаў, якія павінна забяспечыць ўстанова адукацыі. Назапашаны вопыт работы ўстановы адукацыі ў гэтым кірунку дазваляе зрабіць выснову аб тым, што менавіта вынікі дыягнастычных даследаванняў вызначаюць, наколькі рацыянальныя педагогічныя сродкі, якія рэалізуюцца ў кіраванні адукацыйным працэсам. Праца ў дадзеным накірунку дае магчымасць кіраўніцтву мэтанакіравана ажыццяўляць упраўленчую

дзеінасць у розных відах кантролю з ужываннем метадаў назірання, вывучэння вопыту работы педагогаў, школьнай дакументацыі, тэставання, анкетавання, гутаркі і г. д.

Большасць устаноў адукацыі імкнецца больш поўна выкарыстоўваць рэзервы адукацыйнага працэсу. Тут не абысціся без дыягностыкі, без маніторынгу. Кіраўнікі павінны глыбока ведаць аб'ект, якім кіруюць, кожнай школе па сілах праводзіць дыягностыку. Сёння кожнаму кіраўніку неабходна ўсвядоміць, што кіраванне на аснове традыцыйных метадаў дазваляе толькі канстатаваць тыя ці іншыя колькасныя паказчыкі, не праводзячы глыбокага аналізу. Таму выкарыстанне метадаў кіравання, заснаваных на дыягностыцы, – неабходная ўмова павышэння эфектыўнасці кіравання.

Дыягностыка ва ўпраўленчай дзейнасці дапамагае спраектаваць комплексную мадэль унутрышкольнага маніторынгу, у якую могуць быць уключаны варыятыўныя змястоўныя блокі, абумоўленыя суб'ектамі адукацыйнага працэсу і іх узаемадзеяннем. Толькі маніторынг дазволіць вывучаць заканамернасці і на гэтай аснове прымаць эфектыўныя ўпраўленчыя рашэнні.

Як гэта дзейнічае ў адукацыйнай прасторы нашай установы адукацыі мы прасочым на прыкладзе апошніх трох навучальных гадоў.

На канец кожнага навучальнага года ва ўстанове праводзіцца дыягностыка цяжкасцей і запатрабаванняў педагогаў, якая з'яўляецца часткай адукацыйнага маніторынгу. Пасля яе правядзення робіцца дэтальны аналіз і вызначаецца праблема, якая становіцца ключавой і над якой мы працуем на працягу наступнага навучальнага года. Праблема, вылучаная з дыягностыкі цяжкасцей і запатрабаванняў педагогаў, становіцца задачай гадавога плану работы.

Праблемы, якія выяўляюцца ўходзе дыягностыкі знаходзяць адлюстраванне ў пабудове дакладнай схемы метадычнай работы ва ўстанове па вышэй названай праблеме. З мэтай вырашэння праблемы схема будзецца наступным чынам:

1. Правядзенне дзёнДРК, якія з'яўлюцца важным і галоўным элементам маніторынговых мерапрыемстваў ва ўстанове адукацыі.

2. Аналіз вынікаў правядзення дня ДРК.

3. Прыняцце ўпраўленчых рашэнняў.

4. Унясенне карэкціровак у гадавы план работы ўстановы адукацыі.

5. Рэгуляванне выяўленых праблем праз правядзенне метадычных мерапрыемстваў.

6. Правядзенне педагагічнага савета

7. Паслядзейні.

Аналіз дыягностыкі ў 2012/2013 навучальным годзе паказаў, што 26працэнтаў педагогаў маюць частковыя праблемы ў кантрольна-ацэначнай дзейнасці. Таму садзейнічанне росту прафесійнага майстэрства педагогаў па павышэнні якасці адукацыі вучняў і выхаванцаў у 2013/2014 навучальным годзе ішло праз удасканаленне аналізу педагагічнай і кантрольна-ацэначнай дзейнасці.

З мэтай яе вырашэння ва ўстанове быў распрацаваны і праведзены дзень дыягностыкі, рэгулявання і карэкцыі (далей – ДРК) “Арганізацыя кантрольна-ацэначнай дзейнасці. Мэтай стала выяўленне ступені валодання настаўнікамі ўстановы адукацыі ўменнямі і інструментарыем ацэначнай дзейнасці. Мы вызначалі ўзровень арганізацыі кантролю і ацэнкі на ўроках і факультатывных занятках настаўнікамі. Ацэньвалі ролю вучняў установы адукацыі ў ажыццяўленні ацэначнай дзейнасці і адсочвалі адпаведнасць выстаўленых адзнак нарматыўным патрабаванням. У ходзе дня была вывучана школьная дакументацыя, праведзены яе дэталёвы аналіз і аб'ектыўнасць выстаўлення адзнак настаўнікамі, анкетаванне бацькоў і вучняў.

У выніку правядзення дня ДРК экспертнай камісіяй былі намечаны ўпраўленчыя рашэнні, унесены карэкціроўкі ў план работы ўстановы адукацыі.

Лагічным працягам метадычнай работы па дадзенай праблеме стаў педагогічны савет па тэме “Удасканаленне кантрольна-ацэначнай дзейнасці як эфектыўнай умовы павышэння якасці адукацыі”. Па выніках пасяджэння педагогічнага савета былі аформлены метадычныя матэрыялы ў дапамогу настаўнікам, прынята рашэнне аб абавязковым інфармаванні вучняў аб змесце і формах кантролю праз выкарыстанне інфармацыйных стэндаў у вучэбных кабінетах, распрацавана памятка для бацькоў “Як дапамагчы дзіцяці падрыхтавацца да паўрочнага і тэматычнага кантролю”, настаўнікі ўстановы адукацыі прынялі ўдзел у раённым семінары “Актыўная ацэнка як новая стратэгія навучання”.

У адукацыйным маніторынгу ў накірунку ўпраўленчай дзейнасці асобае месца займае дыягностыка педагогічнага супрацоўніцтва. У нашай ўстанове адукацыі яе праблемы вырашаюцца праз распаўсюджанне станоўчага вопыту настаўнікаў.

Па праблеме кантрольна-ацэначнай дзейнасці у рамках метадычнага тыдня быў праведзены майстар-клас настаўніка фізікі Скрабца Паўла Міхайлавіча па тэме “Кантрольна-ацэначная дзейнасць на ўроках фізікі: метады і прыёмы”, дзе педагог падзяліўся вопытам работы ў дадзенай дзейнасці, раскрыў калегам накірункі, якія ён лічыць асноўнымі ў ходзе ацэньвання, падзяліўся метадамі рэфлексійнай ацэначнай дзейнасці і спосабамі ажыццяўлення вучэбнага кантролю і ацэнкі. Майстар-клас “Кантрольна-ацэначная дзейнасць на ўроках матэматыкі на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі: дыдактычныя сродкі” настаўніка пачатковых класаў Кураш Ларысы Уладзіміраўны прайшоў у рамках раённага семінару “Ажыццяўленне пераемнасці навучання матэматыцы паміж I і II ступенямі агульнай сярэдняй адукацыі”.

Правядзенне дыягностыкі і аналіз паслядзейняў педагогічнага савета “Удасканаленне кантрольна-ацэначнай дзейнасці як эфектыўнай умовы павышэння якасці адукацыі” прывёў да новай праблемы – аналіз і самааналіз педагогічнай дзейнасці настаўнікаў, над якой мы працавалі ў 2014/2015

навучальным годзе. Праблема аналітычнай дзейнасці і самааналізу вырашалася ва ўстанове па той жа схеме. У ходзе работы па вырашэнні праблемы быў праведзены дзень ДРК “Аналіз і самааналіз у педагагічнай дзейнасці настаўніка”. У рамках рэгулявання праблемы быў праведзены семінар “Павышэнне метадычнага майстэрства настаўніка праз аналіз і самааналіз педагагічнай дзейнасці”. Педагагічны савет “Работа педагагічнага калектыву па ўдасканаленні самааналізу ўрока як аднаго з фактараў павышэння эфектыўнасці сучаснага ўрока” стаў лагічным завяршэннем у рабоце над праблемай. Аналіз дыягностыкі ў мінулым навучальным годзе прывёў нас да праблемы, над якой мы працуем зараз – самаадукацыйная дзейнасць педагогаў.

Неабходна адзначыць, што мы апісалі ў дзеянні частку апрабраванай у нашай установе адукацыі мадэлі маніторынгу. Аналіз дыягностыкі і інфармацыя, якую мы атрымліваем у выніку маніторынгу, дае нам арыенціры для далейшага развіцця.

Аналіз праблем і шляхоў па іх вырашэнні на _____ навучальны год

Праблема або пытанне, якое патрабуе ўвагі	Як плануецца вырашыць	Вынікі на канец навучальнага года

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ АНАЛІЗУ ДЗЕЙНАСЦІ ШКОЛЫ

Выкананне рашэнняў педагагічнага савета за _____ навучальны год

Дата правядзення пасяджэння	Пытанні, якія разглядаліся на пасяджэнні	Выступілі	Неабходна запланавать у адпаведнасці з рашэннем	Рэзультатыўнасць

Выкананне рашэнняў нарад пры дырэктары за _____ навучальны год

Дата правядзення нарады	Пытанні, якія разглядаліся на нарадзе	Неабходна запланавать у адпаведнасці з рашэннем	Рэзультатыўнасць

Літаратура

1. Диагностика управленческой деятельности в учреждении образования : практическое пособие для руководителей, заместителей директоров по учебной, учебно-воспитательной работе / [сост.: А. М. Городович, Т. В. Куратник]. – Мозырь : Белый Ветер, 2012. – 128, [4] с. : ил.
2. Запрудский, Н. И. Контрольно-оценочная деятельность учителя и учащихся : пособие для учителя / Н. И. Запрудский. – Минск: СэрВит, 2012. – 160 с.
3. Управление в системе образования Республики Беларусь / Под ред. Г. Д. Дыляна – Мн.: ООО “Асар”, 2004. – 176 с.: ил.